

BESLUTNINGER OM SAMVÆR

Masterafhandling om socialrådgiveres
beslutningsproces vedrørende samvær mellem
anbragte småbørn og deres forældre.

Louise Gabrielsen

Aalborg Universitet

Master i Udsatte Børn og Unge, juni 2022

84782 anslag

Abstract

This thesis aims to investigate the decision-making process undertaken by social workers working in the field with small children under the school age replaced from their parents in foster care homes. The thesis examines how social workers make decisions regarding contact between the small children and their biological parents. Furthermore, the thesis aims to reveal some of the challenges social workers are facing in the decision-making process and highlights different perspectives of theoretical knowledge which contributes to the understanding of the difficulties. The empirical base of the thesis rests upon a data set of semi-structured interviews with five social workers.

Two head challenges seem to be at stake, when making decisions about contact between foster care children and their families: 1. uncertainty in the ground knowledge of the decision and 2. different views among the professionals on children's needs and behaviors.

The knowledge which the social workers should rest their decision upon seems in many cases uncertain which can be explained for two reasons: There is a lack of a clear law-text that exemplifies how to judge. And social workers, in some cases, judge the information's about the child given from the foster-care family as unreliable.

The consequences of the before mentioned challenges seem to be, that the social workers in some cases make random decisions based upon their ethical judgements regarding how much contact is needed between small children and their parents.

Furthermore, the collaboration between the professionals can be unfunctional and unable to support the children and parents in having contact. It is recommended that the professionals seek to find out ways of collaborating, in which both views on children's needs and behaviors are received as relevant contributions to fulfill the task of ensuring foster care children's contact with their parents.

In the end, the thesis points out the relevance of investigating children's, parents and foster-care families experiences with the collaborations and the decision making, to get an insight of the topic from the client's point of view.

Indhold

Abstract	1
Kapitel 1 Problemstilling	3
1.1 Det dobbelte skøn	4
1.2 Socialrådgiverens vidensgrundlag	4
1.3 Hvad siger børnene og hvad siger tallene?	5
1.4 Inddragelse af børn.....	6
1.5 Problemformulering	6
1.6 Afgrænsning.....	6
1.7 Begrebsafklaring	7
1.8 Projektets design	8
Kapitel 2 Metode	9
2.1 Metodiske overvejelser om indsamling af empiri	9
2.2 Rekruttering af interviewdeltagere	10
2.3 Det blinde øje	11
2.4 Præsentation af interviewdeltagere.....	11
2.5 Fortrolighed og anonymisering	11
2.6 Gennemførelse af interviews	12
2.7 Kritisk blik på relationen mellem interviewer og de interviewede	13
2.8 Bearbejdning af data	13
Kapitel 3 Teori	16
3.1 Professionsetik, vidensformer og at beslutte mellem rigtigt og forkert	16
3.2 Usikkerhed i beslutningen	18
3.3 Magt som forandrende element for socialt arbejde	19
3.4 Bourdieu om felt og doxa	19
3.5 Tværfagligt samarbejde	20
Kapitel 4 Analyse	21
4.1 Delanalyse 1 – Hvordan beslutter socialrådgiverne frekvensen af samvær mellem anbragte småbørn og deres forældre	21
4.2 Delanalyse 2 – Hvilke udfordringer oplever sagsbehandlerne og hvordan håndteres de?	26
Kapitel 5 Konklusion	34
Kapitel 6 Perspektivering	36
Litteraturliste	38

Kapitel 1 Problemstilling

Når et barn anbringes, er kommunen, ifølge Lov om social service §71 (i det følgende omtalt "Serviceloven") forpligtet til at sikre, at barnet har samvær og kontakt med sit biologiske netværk. Det er kommunen som træffer afgørelse om samværets form og hyppighed, for eksempel hvor samværene skal foregå, hvor ofte og hvor længe og om det skal være med støtte til forældrene eller barnet eller om samværet skal være overvåget.

I Danmark var der pr. 31. december 2020, 1530 anbragte børn i alderen 0-5 år (Danmarks Statistik). Det er lovpligtigt at inddrage barnets egen holdning til samvær, men når det drejer sig om anbringelse af et mindre barn bliver det svært at tale med barnet om samvær. For de helt små børn gælder, at de slet ikke har udviklet et sprog endnu, og for de lidt større børn i børnehavealderen, er der meget stor variation i børnenes sproglige- og kognitive udvikling, og sagsbehandleren vil derfor stå med en udfordring med, hvor meget vægt der kan lægges på barnets udsagn.

Sagsbehandleren har i disse sager en opgave i at undersøge hvilke vilkår der skal være for barnets samvær og kontakt med forældrene, under hensyntagen til, at samværene ikke er skadelige for barnets trivsel og udvikling, samtidig med at barnet bibeholder kontakt med sine forældre (Servicestyrelsen, 2011).

Allerede i Håndbog om Barnets Reform af 2011, som er en udgivelse af daværende Servicestyrelse og henvendt til fagfolk, særligt sagsbehandlere på det udsatte børne- og ungeområde, opstår dilemmaet omkring fastsættelse af samvær, i det det fremgår i teksten at:

"Barnet skal høres og inddrages i afgørelser om samvær, og afgørelserne skal træffes ud fra, hvad der er til barnets bedste. Det er afgørende, at forvaltningen i sine afgørelser om samvær tager hensyn til, at barnet ikke skal opleve samvær og kontakt i de situationer, hvor det er skadeligt for barnet" (Servicestyrelsen, 2011, s. 26)

Umiddelbart herefter fremgår det dog at:

"Ved afgørelsen lægges særlig vægt på barnets bedste og formålet med anbringelsen. Udgangspunktet for afgørelsen om samvær skal være, at barnet som hovedregel har brug for at bibeholde en hyppig kontakt til sine biologiske forældre." (Servicestyrelsen, 2011, s. 27)

Ovenstående giver anledning til følgende spørgsmål, som fortsat er relevante i dag, 11 år efter Barnets Reform: Hvem ved hvad der er barnets bedste? Hvad og hvor meget samvær er skadeligt for barnet? Er det bedst for barnet at bibeholde kontakten til sine forældre?

1.1 Det dobbelte skøn

I servicelovens §71 ligger der det, jeg vælger at kalde et "dobbelt skøn", fordi sagsbehandler både er forpligtet til at vurdere, OM der skal træffes afgørelse om samvær samt hvor meget samvær der skal være. Kommunen kan altså undlade at træffe afgørelse om samvær, hvis for eksempel sagsbehandler vurderer, at plejefamilien og forældrene selv kan lave en aftale om samvær mellem det anbragte barn og forældrene. Formuleringen i §71 stk. 2 om at kommunen "*om fornødent skal træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten*" har for mig været et overraskende fund i forbindelse med arbejdet med denne masterafhandling. Formuleringen åbner for en hel del juridiske problemstillinger forbundet med afgørelsesbegrebet, herunder forældrenes retsstilling, som jeg dog ikke vil komme nærmere ind på i denne afhandling, men det siger noget om den kompleksitet der er indlejret i lovgivningen og i hvor høj grad kommunernes praksis med fastsættelse af samvær er udlagt til sagsbehandlers skøn.

1.2 Socialrådgiverens vidensgrundlag

Det er usikkert om man kan tale om, at socialrådgiverfaget har sin egen egentlige jurisdiktion da socialrådgiverfaget er en blanding af sociologi, psykologi, samfundsvidenskab og jura. Vi er derfor som socialrådgivere dybt afhængige af den specialiserede viden som andre fagfolk bidrager med, og som vores vurderinger og afgørelser skal stå på skuldrene af. Kildedal fremhæver etik, viden og praksisteorier som essentielle faktorer for udførelse af socialt arbejde, ligesom hun henviser til Grimens definition af professionskundskab som værende sat sammen af viden og teorier fra flere forskellige fagområder (Kildedal, 2020). Set i dette lys, kommer socialrådgiverfaget ikke med sin egen diagnose og behandling når det gælder anbragte børn og vi ved ikke hvor meget samvær der er til barnets bedste, men må træffe en afgørelse omkring samvær, som baserer sig på et skøn, vi foretager efter bedste evne og netop ved at inddrage etiske overvejelser, viden og praksisteorier.

Dette stiller store krav til, at socialrådgiveren kan manøvrere i mange forskellige oplysninger vedrørende barnet og forældrene, fra mange forskellige aktører. Samtidig stiller det krav til socialrådgiverens evner for at skabe kontakt og samarbejde med forældrene, i sager hvor barnets og forældrenes interesser ikke nødvendigvis er de samme, men hvor socialrådgiveren er socialrådgiver for begge parter samtidig med, at

det stiller krav til socialrådgiverens evner til at samarbejde med øvrige professionelle som er involveret i sagen. (Karmsten,2018)

1.3 Hvad siger børnene og hvad siger tallene?

Hvad ved vi om anbragte børns holdning til samvær og kontakt med deres biologiske netværk? Jeg har ikke kunnet finde empiri, som belyser anbragte småbørns oplevelser eller holdning til samvær, hvilket nok i høj grad skyldes, at det er en gruppe, som naturligvis har svært ved at udtale sig. Der er heller ikke undersøgelser der siger noget om, hvordan anbragte børn, der har haft meget kontakt med deres forældre, klarer sig videre i livet i forhold til dem, som ikke har haft kontakt (Sen og Broadhurst, 2011).

I stedet har jeg set på, hvad unge siger om samvær med deres forældre, herunder unge, som har været anbragt i flere år, og altså også da de selv var små. I undersøgelse af anbragte unges trivsel (VIVE, 2022), har man spurgt anbragte unge i alderen 15-17 år om deres forhold til deres forældre og øvrige biologiske netværk, og undersøgelsen belyser desuden, hvor meget kontakt de anbragte unge har med deres biologiske netværk. Nogle vigtige pointer ses at træde frem i undersøgelsen, som jeg mener kan være med til at belyse forholdene for anbragte småbørn, fordi undersøgelsen også viser nogle tendenser, der gør sig gældende for den gruppe af unge, som har været anbragt i 5 år +, dvs. nogle af de unge, som har været anbragt siden de var relativt små.

Undersøgelsen viser, at unge der er anbragt på institution, oftere ser deres mor ugentligt (31%) end unge i familiepleje (9%). Desuden gælder det, at for ca. en fjerdedel af de unge som har været anbragt i 5 år+ samt unge anbragt i familiepleje, sjældent eller aldrig har samvær med deres mor. Til sammenligning er det 13 procent af de ny-anbragte unge som sjældent eller aldrig har samvær med deres mor, og 14 procent af de unge som er anbragt på institution. Det fremgår også af undersøgelsen, at 85 procent af de anbragte unge i familiepleje og 89 procent af de unge der har været anbragt i 5 år+ oplever at få hjælp af de voksne på anbringelsesstedet til at holde kontakten med deres forældre. I modsætning hertil opleves dette kun hos 37 procent af de nyanbragte unge og for 39 procent af de unge anbragt på institution (VIVE, 2022).

Dette giver en tydelig indikation for, at børn som er anbragt i familiepleje og som har været anbragt siden de var små, ser deres forældre mindre end de børn, som er anbragt senere i barndommen og som er anbragt på institution. Dette er nok ikke så overraskende, da en anbringelse tidligt i barndommen kan være udtryk for, at forældrene har haft store vanskeligheder ved at varetage omsorgen for barnet siden barnet var helt lille, og altså også har haft svært ved at bibeholde en tryk og stabil kontakt til barnet. Det ses også som en vigtig faktor, at de anbragte unge som har været anbragt længe og/ eller i plejefamilie, oplever at

de voksne på anbringelsesstedet, herunder plejeforældrene, har en vigtig rolle i at støtte den unge med at holde kontakt til deres forældre.

1.4 Inddragelse af børn

Der er flere undersøgelser af børn og unges oplevelse af inddragelse i sagsbehandlingen, blandt andet Schjær Jensens Ph.d.-projekt om børns oplevelse af inddragelse, hvori det fremgår, at børn oplever sig mere som symbolsk inddraget end reelt inddraget, altså at sagsbehandleren taler med barnet, fordi det skal de ifølge lovgivningen, men de tilrettelægger ikke samtalen på en måde, så barnet er reelt inddraget (Schjær Jensen, 2014). Jacobsen skriver, at der overordnet er en opmærksomhed i kommunerne på at barnets behov er i centrum når der skal tages beslutning om samvær, men samtidig viser rapport fra Københavns Kommune, at medarbejderne nok mere arbejdede ud fra en standardiseret praksis, som ikke altid tog højde for det enkelte barns behov for samvær, og medarbejderne oplevede det stadig som en slags ret for forældrene at have samvær, uanset om børnene ikke ønskede det (Jacobsen, 2020)

1.5 Problemformulering

De udfordringer og dilemmaer som jeg har beskrevet i problemfeltet leder mig videre til at være nysgerrig på socialrådgivernes og sagsbehandleres arbejde med at fastsætte samvær, og jeg stiller derfor mig selv spørgsmålene: hvordan træffer socialrådgiveren afgørelse om samvær når det drejer sig om små børn? Hvordan håndterer socialrådgiverne processen med at træffe beslutning om samvær og hvilke udfordringer støder de på? Det er det, som jeg ønsker at belyse i denne afhandling, hvilket har ledt mig til følgende problemformulering:

Hvad er på spil i socialrådgivernes beslutninger om samvær i anbringelsessager med småbørn?

Det vil jeg undersøge med udgangspunkt i følgende arbejdsspørgsmål:

- Hvordan beslutter socialrådgiveren frekvensen af samvær mellem anbragte småbørn og deres forældre og øvrige biologiske netværk?
- Hvilke udfordringer oplever socialrådgiverne når de skal tage beslutning om samvær?

1.6 Afgrænsning

Opgaven beskæftiger sig med de sager hvor et mindre barn er anbragt uden for hjemmet, efter Servicelovens §52.3.7. Det kan både være anbringelser med samtykke og uden samtykke.

I de sager hvor forældrene har givet samtykke til anbringelse vil der ofte være enighed om samværrets omfang og det vil som regel ikke være en kilde til store konflikter imellem forvaltning og forældre. Hvis der er uenighed mellem forvaltningen og forældrene om samværrets frekvens, kan det være et argument for forældrene til at tilbagetrække deres samtykke til anbringelsen, men jeg sonderer ikke i opgaven imellem tvangsanbringelser og frivillige anbringelser, da forvaltningen i begge former for anbringelse skal tage stilling til samvær.

1.7 Begrebsafklaring

I problemformuleringen og igennem opgaven, indgår nogle centrale begreber, som jeg i det følgende kort vil redegøre for:

Netværk: I Serviceloven §71 beskrives det, at barnet skal have kontakt med sine biologiske forældre og netværk. Selve begrebet "netværk" er dog ikke defineret nærmere i lovgivningen og det er således udlagt til socialrådgiver i hver sag at vurdere, hvilken del af (det biologiske) netværk, der ses relevant at inddrage som en del af samværet. I herværende afhandling vil begrebet derfor fremgå med en bred definition og kan således dække over fx onkler, tanter og bedsteforældre men fx også forældres venner og omgangskreds. Omdrejningspunktet er, at det er personer i netværket som vurderes at udgøre en vigtig rolle for barnet nu og/eller på sigt.

Samvær: begrebet samvær dækker over barnets kontakt med forældre og netværk, det kan være i plejeforældrenes hjem, i forældrenes hjem eller et helt tredje sted. Det kan desuden være overvåget samvær hvis funktion er at sikre barnet tryghed i samværet eller med en samværstøtte hvis funktion er at hjælpe forældrene til bedre at kunne aflæse og forstå barnets signaler.

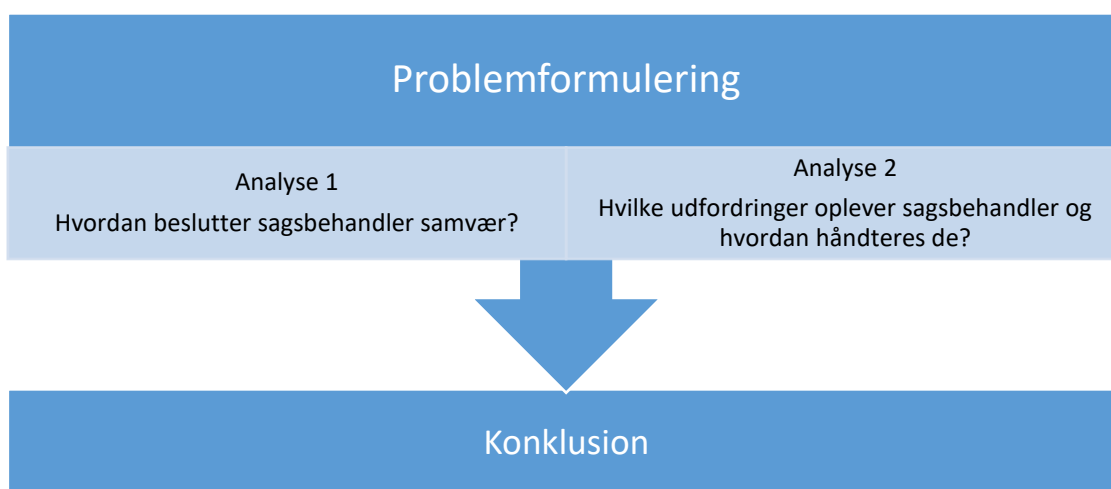
Beslutning: Beslutning er i min definition bredere end selv afgørelsesbegrebet, men dækker over de handlinger, refleksioner osv. som leder hen til selve afgørelsen.

Småbørn: Begrebet skal forstås bredt, som børn under skolealderen. Jeg har valgt denne definition fordi de små børn endnu ikke har udviklet et nuanceret sprog.

Plejefamilie: Ud af de i alt 1530 anbragte 0-5-årige pr 31. december 2020, var 1382 (90,39%) anbragt i plejefamilie, hvilket både dækker over almindelig plejefamilie, netværksplejefamilie til forstærket- og specialiseret plejefamilie (Danmarks Statistik). Det vil sige, at en stor del af de anbragte børn som beskrives i denne afhandling, er anbragt i plejefamilie, hvilket også fremgår af mit indsamlede empiriske materiale. I det følgende dækker begrebet plejefamilie over de ovenfor nævnte typer af plejefamilier.

1.8 Projektets design

Nedenstående figur illustrerer projektets design og opbygning, hvori det fremgår, at jeg forsøger at besvare problemformuleringen via indsamlet empiri hvorefter jeg gennemfører to delanalyser. Første delanalyse vil undersøge spørgsmålet: hvordan beslutter socialrådgiveren frekvensen af samvær mellem anbragte småbørn og deres forældre og øvrige biologiske netværk? I anden delanalyse bearbejdes spørgsmålet: Hvilke udfordringer oplever socialrådgiverne når de skal tage beslutning om samvær? Til sidst opsummeres de to delanalyser til en samlet konklusion af problemformuleringen:

Kapitel 2 Metode

I dette kapitel vil jeg redegøre for projektets design, min metodiske fremgangsmåde og de overvejelser jeg har gjort mig i forbindelse hermed, herunder de etiske overvejelser der er forbundet med indsamling af empiri. Kapitlet afsluttes med et kritisk blik på mit "blinde øje", min bias fordi jeg som socialrådgiver selv er en del af det genstandsfelt jeg undersøger.

2.1 Metodiske overvejelser om indsamling af empiri

Da jeg med denne opgave ønsker at belyse og undersøge sagsbehandlernes oplevelse og erfaringer med at træffe afgørelse om samvær, har jeg fundet det nærliggende netop at spørge en gruppe sagsbehandlere om deres praksis med at træffe afgørelse om samvær samt om deres overvejelser forbundet hermed.

Netop fordi jeg ønsker at undersøge sagsbehandlernes subjektive oplevelser og meninger omkring fastsættelse af samvær, har jeg fundet det hensigtsmæssigt at bruge det kvalitative interview som metode til indhentning af empiri. Styrken ved det kvalitative interview er netop, at denne metode giver mulighed for at gå i dybden med interviewpersonernes svar således, at flere facetter af interviewpersonernes meninger og holdninger træder frem og kan danne genstand for analyse. Dette giver mig den mulighed, at nye perspektiver på problemstillingen træder frem, som jeg ikke selv havde set på forhånd og som kan berige projektet med nye perspektiver. Det videnskabsteoretiske udgangspunkt for mit projekt er altså en hermeneutisk – fænomenologisk tilgang, hvor jeg igennem interviews og efterfølgende analyse og fortolkning af interviewene, kommer nærmere en forståelse af interviewpersonernes egne forståelser og opfattelser af problemet eller af deres "livsverden" (Ingeman, 2020).

Det har ikke været vigtigt for mig hvilke kommuner de interviewede socialrådgivere arbejdede i, da jeg ikke i denne opgave har ønsket at se på én bestemt kommunes praksis eller at lave en komparativ analyse af for eksempel to forskellige kommuner. I stedet har mit ønske været at skildre nogle socialrådgiveres oplevelser og erfaringer med praksis omkring fastsættelse af samvær. Undersøgelsens empiriske grundlag er derfor bygget på interviews med fem socialrådgivere fra tre forskellige kommuner.

Jeg overvejede hvordan interviewene skulle afholdes, som individuelle interviews eller som fokusgruppeinterviews. Individuelle interviews ville give mig mulighed for at give mest mulig taletid til hver interviewperson og på den måde få hver enkelt interviewpersons helt egen personlige mening frem, således at deres individuelle fremlæggelse af deres livsverden trådte frem selvstændigt, hvilket netop er det jeg søger svar på i min problemformulering: sagsbehandlernes individuelle oplevelse af at træffe afgørelse om samvær. Til gengæld kunne jeg også se fordele ved gruppeinterviewet, hvor der kan opstå en samtale imellem interviewdeltagerne, som kan åbne op for helt nye perspektiver som jeg ikke havde set på

forhånd. Jeg endte med at udføre individuelle interviews, også af praktiske grunde, hvilke jeg uddyber i et kommende afsnit.

Jeg stillede også mig selv spørgsmålet: hvor mange skal jeg egentlig interviewe for at få nok empiri til at besvare min problemformulering? Svaret til dette kunne være: *”så mange personer som det er nødvendigt for at finde ud af det, du har brug for at vide”* og i den forbindelse overveje, hvad der er *mætningspunktet* (Kvale og Brinkmann, 2009; Ingemann, 2020) altså, hvornår har jeg interviewet så mange, at jeg ikke får væsentlig ny viden ved at interviewe flere? Til det var mit svar til mig selv, at jeg var nødt til at navigere efter, hvor meget tilgængelig tid jeg havde til at gennemføre interviews og efterbearbejde dem. Jeg endte med at beslutte mig for at interviewe fem personer, selvom jeg dog kan tænke, at mit projekt ville være mere generaliserbart, hvis jeg havde interviewet væsentligt flere.

2.2 Rekruttering af interviewdeltagere

Jeg har rekrutteret mine interviewdeltagere gennem mit netværk med mine medstuderende ved Aalborg Universitet MBU og via mit netværk på min arbejdsplads. Tre af de interviewede, som kommer fra samme kommune, er jeg kommet i kontakt med via mine medstuderende ved MBU, som var venlige at spørge deres kollegaer, om de var interesserede i at deltage og formidlede kontaktoplysninger til mig. Inden interviewene sendte jeg interviewdeltagerne en mail, hvor jeg meget kort skrev om mit emne for projektet samt oplysninger om fortrolighed (Bilag 8)

Jeg sendte også en mail (Bilag 7) ud til mine kollegaer og spurgte, om nogen havde lyst til at deltage. Ret hurtigt var der en der skrev tilbage med positiv tilkendegivelse. Efter noget tid var der også en anden der skrev, at hun gerne ville deltage, men på det tidspunkt havde jeg fået det ønskede antal interviewpersoner, så jeg endte med at interviewe én af mine kollegaer.

En anden interviewperson blev rekrutteret ved, at en af mine samarbejdspartnere ønskede et interview med mig, i forbindelse med et eksamensprojekt, hun var ved at skrive sammen med hendes studiekammerat. Aftalen blev, at min samarbejdspartner interviewede mig til deres projekt, og jeg interviewede til gengæld hendes makker til mit projekt.

De fire interviewdeltagere, ud over min kollega, er altså personer som jeg ikke kender, men kender i ”andet led”, dvs. vi kender ikke hinanden men kender den samme person.

2.3 Det blinde øje

Jeg selv er socialrådgiver i en børne- og familieafdeling og altså er en del af det felt jeg interviewede og jeg er bevidst om, at det kan have haft konsekvenser for gennemførelsen og outcome af interviewene. Da jeg ikke kan undslå mig at være biased i forhold til emnet, er det vigtigt at være tydelig på, at jeg kan have et "blindt øje" i forhold til at få spurgt mere kritisk eller undrende ind til nogle af de udsagn mine interviewpersoner kom med. Det kunne have været en hjælp, hvis jeg havde haft en observerende, objektiv deltager med til interviewene, der efterfølgende kunne komme med sine perspektiver på de forskellige udsagn, eller en makker til at gennemføre interviewene, så det ikke kun var mig der gennemførte interviewene.

2.4 Præsentation af interviewdeltagere

Alle fem interviewdeltagere er uddannede socialrådgivere og som tidligere nævnt arbejder de tre af dem i den samme kommune, én arbejder i den samme kommune som jeg selv og den sidste har tidligere arbejdet i en kommune men er for tiden fuldtidsstuderende.

Interviewdeltagerne har alle erfaring med at arbejde på myndighedsområdet med anbragte børn. I den ene kommune hvor de tre af de interviewede kommer fra, er der en organisatorisk opdeling i en børne- og en ungegruppe og de tre interviewdeltagere sad alle i børnegruppen og havde derfor anbringelser af børn fra 0 til 13 år. De andre to interviewdeltagere havde erfaring med anbringelser af børn og unge i alderen 0 til 18 år samt efterværn til det 23. år.

Interviewdeltagernes anciennitet spænder fra to personer med +20 års erfaring, en person med cirka 15 års erfaring og to personer med 6 års erfaring. Det er lidt forskelligt hvor mange anbringelsessager de aktuelt hver især har, og dermed også forskelligt hvor ofte de træffer afgørelse om samvær. Men alle har erfaring med at træffe afgørelse om samvær, flere af dem gør det jævnligt og interviewpersonen som aktuelt er studerende, har tidligere siddet i en funktion, hvor hun primært havde anbringelsessager og derfor også fik meget erfaring i at træffe afgørelser om samvær.

2.5 Fortrolighed og anonymisering

Inden interviewene informerede jeg interviewdeltagerne om, at deres oplysninger ville blive behandlet fortroligt, hvilket vil sige, at jeg ville sørge for at ændre deres navne i opgaven, således at ingen af de fem interviewdeltagere fremstår med deres rigtige navn. Jeg ville heller ikke skrive i opgaven hvor de arbejder eller tidligere har arbejdet. Interviewdeltagerne var meget forskellige i deres måder at svare og beskrive deres arbejde for mig. En af de interviewede havde tendens til at bruge konkrete eksempler på sager i sit

arbejde til at forklare, hvordan hun arbejdede. Det har efterfølgende fået mig til at ændre i den transskriberede tekst således, at eksemplerne på sager, der fremgår i transskriptionen, ikke er personhenførbare. Det vil altså ikke kunne genkendes af de pågældende borgere, da jeg har ændret i nogen af de beskrivende passager, uden at det dog har haft afgørende betydning for meningsbudskabet i de fremsatte eksempler.

2.6 Gennemførelse af interviews

Interviewene blev gennemført som individuelle interviews med mig som interviewer. Der er flere grunde til at jeg valgte individuelle interviews frem for gruppeinterviews. Hvis alle fem skulle interviewes i en gruppe, kunne der opstå en disharmoni i gruppen, fordi tre ud af fem af interviewpersonerne kendte hinanden og arbejder samme sted. På den måde kunne de måske komme til at være dominerende i gruppen og det kunne risikere, at komme til at handle om hvordan praksis er på deres arbejdsplads. Jeg var netop interesseret i at få en beskrivelse af hvordan det opleves for den enkelte sagsbehandler, så derfor vurderede jeg, at de hver især skulle sikres lige meget taletid, hvilket jeg bedst kunne styre ved at afholde interviewene individuelt. En anden grund var af praktisk karakter og et hensyn til mine interviewpersoner; hvis jeg skulle holde interviewet som fokusgruppe, ville det kræve noget transporttid for nogen af interviewpersonerne for at mødes det samme sted, hvilket jeg ikke ville belemre dem med. Desuden var det lettere for mig at aftale individuelle tider med dem, end at koordinere en fælles tid hvor alle kunne deltage samtidig.

Jeg mødtes personligt med fire af interviewpersonerne på deres arbejdsplads og en interviewede jeg online via Teams. Hvert interview varede mellem 30 og 45 minutter. Interviewene havde form af semistrukturerede interviews (Ingemann, 2020), hvor jeg på forhånd havde udarbejdet en interviewguide (Bilag 6) med de temaer, som jeg fandt relevante at belyse i relation til min problemformulering. Temaerne i interviewguiden var: Vidensgrundlag, Tværfagligt samarbejde, Lovgivning, Forældresamarbejde, Børnesyn, Etik, Ledelse/struktur i organisationen. I starten af interviewene bad jeg interviewdeltageren om at fortælle om vedkommendes erfaring med området og anciennitet og til sidst i interviewet havde jeg et punkt som hed "Afslutning" hvor interviewpersonen havde mulighed for at komme med yderligere perspektiver eller uddybninger af tidligere emner.

Den semistrukturerede form for interviewene medførte at, der efter min egen opfattelse, opstod en dialog og samtale mellem mig og interviewpersonerne, der var rammesat af interviewguidens temaer, men gav mulighed for, at jeg kunne stille tillægsspørgsmål, opklarende spørgsmål eller komme med spørgende, fortolkende kommentarer, som så igen gav grundlag for yderligere forklaring eller svar, nogen gange også

svar, som var overraskende for interviewpersonen selv. Et eksempel på dette ses i interviewet med Kate, hvor hun får øje for, at det måske er uafklaret hvad hendes kompetence er, i forhold til at træffe afgørelse:

”Kate: jamen det er jo et samarbejde og det er jo, når man ikke er enig, så er det jo ledelsen. Men ellers er det rigtigt, det er jo os rådgivere der har kompetencen...”

Louise: men der er jo i de her sager, de er jo svære og man har brug for at drøfte dem i fællesskab og hvis man så kan mærke...”

Kate: ja nu du spørger hvem der egentlig har kompetencen, fordi jeg tror jeg har kompetencen, men jeg er sgu egentlig usikker på... jeg træffer beslutning uden at involvere nogen i det, men det ved jeg egentlig ikke om jeg har... det er jo meget interessant.” (Bilag 5, s. 5)

I dette tilfælde får Kate pludselig en opmærksomhed på sin praksis med at træffe afgørelser om samvær, som hun ikke har tænkt over før. Citatet er et eksempel på, hvordan det semistrukturerede interview giver mulighed for, at jeg kan komme med en ekstra kommentar, som så sætter en ny refleksion i gang hos interviewpersonen.

2.7 Kritisk blik på relationen mellem interviewer og de interviewede

Jeg finder det relevant at nævne, at min egen position som dels forsker, dels professionel aktør på lige fod med interviewpersonerne kan være med til at præge de interviewedes oplevelser af samhørighed med mig som interviewer og kan have indflydelse på de udsagn de kommer med i interviewene. Jeg mener det er vigtigt at have for øje, at interviewpersonerne måske kan have gradueret deres svar i forhold til at jeg i udgangspunkt kender deres verden og den måde de arbejder på. De kan således på den ene side måske have tendens til ikke at uddybe holdninger eller refleksioner om et givent emne, fordi de mener at jeg forstår det eller de kan komme til at holde nogle udtalelser tilbage eller graduere i deres udtalelser, af frygt for at jeg kunne komme til at ”bedømme” deres udsagn ud fra min faglige viden. Det er værd at have dette med som et forbehold i forhold til at kunne bedømme reliabiliteten af empirien.

2.8 Bearbejdning af data

Efter udførelsen af mine interviews har jeg transskriberet dem. Jeg har transskriberet interviewene ord for ord for at opnå så præcis en gengivelse som muligt. Jeg har derfor også skrevet lyde ind, som fx ”æh” og

”øh” og hvis interviewpersonen understøttede sine udsagn med fagter, har jeg skrevet dette ind i transskriptionen i en parentes, som fx i denne passage af interview med Maria:

”Jeg syntes at æh, man ligesom, dels syntes jeg man sad meget alene med det, og det var sådan lidt... ”hvad syntes jeg” (stikker en finger i luften for at signalere at man griber ud efter noget tilfældigt)” (Bilag 2, s. 6)

Transskriberingsprocessen er på mange måder et ”rugbrødsarbejde”; det tager tid at aflytte interviews og nedskrive dem ord for ord. Jeg overvejede om jeg skulle købe mig hjælp til transskriberingen eller downloade et program, som kunne gøre det for mig, men jeg endte med selv at transskribere. Det er jeg efterfølgende rigtig glad for, at jeg har gjort, fordi jeg oplevede, at jeg under transskriberingen allerede havde startet en kodning af mine interviews og på denne måde fik bedre føling med hvilke centrale ord og emner der var på spil i interviewene. Da jeg hørte interviewene igen, blev jeg nemlig nødt til at forholde mig til hvert et udtalt ord og i hvilken stemning (glad, indigneret, forundret, osv.) interviewpersonen havde udtalt sig om et givet emne, og det tror jeg ikke at jeg ville have opfanget, hvis jeg havde fået en anden person eller et computerprogram til at udføre transskriberingen. Jeg kunne også høre, at der var bestemte temaer eller ord som gik igen i alle interviewene, og derved var grundlaget for det første lag af kodningen altså lagt. De emner og ord som blev synlige for mig under transskriberingen var: plejefamilier, familieplejekonsulenter, samarbejde, barnets ret, at kende sin familie, syn på forældrene, at turde prøve.

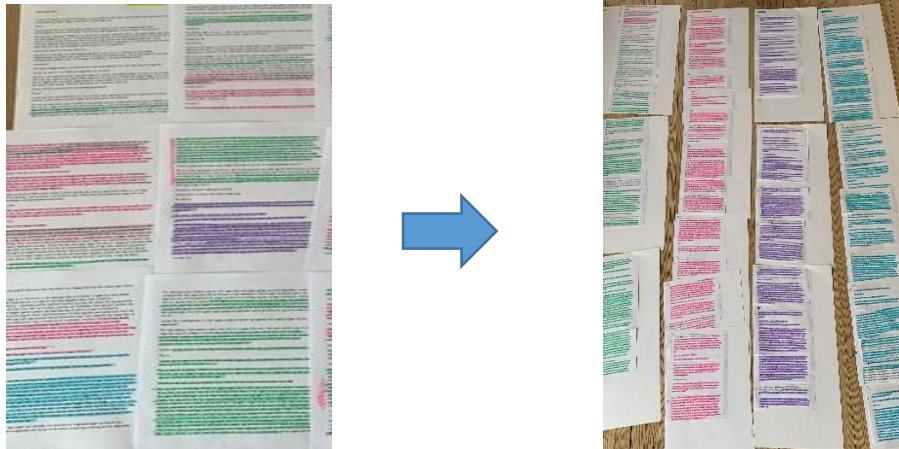
Nogen af de nedskrevne temaer kunne jeg se dannede par, så jeg på den måde har udledt nogen sammensatte temaer af de oprindelige syv temaer, som så er blevet til disse fire:

- Magtforhold / socialrådgivers håndtering af magt
- Syn på barnet/ syn på forældre (herunder at turde prøve)
- Konflikt og samarbejde mellem familieplejekonsulenter og sagsbehandlere
- Lovgivningen/ skøn

Umiddelbart virkede fire temaer måske af meget, men alle fire temaer gik igen i interviewene og var temaer, som de interviewede socialrådgivere talte brændende for og jeg mente at de alle, i mere eller mindre grad, ville være brugbare til at belyse min problemformulering.

Ved anden gennemgang af interviewene, har jeg highlightet de sætninger eller længere afsnit i transskriberingerne, som jeg mener siger noget mere om de temaer, som jeg har fundet frem til. Derefter har jeg ved tredje gennemgang af teksterne klippet dem op og farvesorteret dem, således at hver farvekodning sidder i samme dokument. Jeg skrev derefter memoer i højre margin, hvori jeg har

nedskrevet de underlæggende analytiske tanker, eller den underlæggende mening, som jeg udleder af hvert citat (Ingemann, 2020). Processen er illustreret med nedenstående fotos:

Jeg har altså lavet en åben, empiristyret kodning, hvor jeg er gået åbent til de transskriberede interviews, uden forudbestemte teorier, for at se hvilke temaer som fremtræder af interviewene, altså en meningskondensering af empirien (Ingemann, 2020), hvoraf disse temaer er trådt frem:

- **At træffe beslutning/ skøn**
- **Relation og magt**
- **Tværfagligt samarbejde**

Først da disse temaer er trådt frem, har jeg fundet frem til den teori, hvilket præsenteres i næste kapitel, som jeg mener kan hjælpe mig med at fortolke interviewene. Den metodiske proces kan derfor siges at have været overvejende af induktiv karakter.

Kapitel 3 Teori

Jeg vil i dette kapitel præsentere nogle udvalgte teoretiske begreber som jeg har fundet anvendelige til at analysere mine empiriske fund. Først i kapitlet fremlægger jeg teoretiske begreber som kan belyse det *at tage en beslutning* og som første delanalyse bearbejder. De teoretiske begreber drejer sig om skønsudøvelse og professionsetik fremsat af Aadland (Aadland, 2019) samt Munros diskussion af begreberne usikkerhed og risiko i relation til beslutningstagning i sager med udsatte børn og familier (Munro 2018).

Derefter præsenteres Bourdieus begreber om Felt og Doxa da jeg mener, at begreberne kan bruges som led i analysen af min empiri omhandlende samarbejdet mellem de professionelle og synet på forældrene.

Da alle de interviewede socialrådgivere i mit projekt italesætter magtforholdet mellem myndighedssagsbehandleren og borgerne, finder jeg det oplagt at lade mig inspirere af Foucaults magtbegreb til at belyse hvad der er på spil af både synlige magtfaktorer og underliggende, umiddelbart usynlige magtforhold, hvorfor jeg også præsenterer et perspektiv på magt som forandrende element i socialt arbejde (Nissen, Pringle og Uggerhøj, 2017).

Afsluttende for kapitlet vil jeg præsentere teori af Ejrnæs vedrørende tværprofessionelt samarbejde (Ejrnæs, 2019). Socialrådgiverne jeg interviewede nævnte alle, at familieplejekonsulenterne var deres primære samarbejdspartner i sager vedrørende anbragte børn og samvær, og dette samarbejde udmønter sig på godt og ondt i diskussioner omkring hvad der er til barnets bedste og giver sig udslag i forskellige syn på forældrene.

Udover ovenstående teoretiske begreber inddrager Per Schultz Jørgensens teori om børnesyn i anden delanalyse vedrørende socialrådgivernes udfordringer i beslutningsprocessen, men jeg giver ikke her en nærmere præsentation af begrebet (Jørgensen, 2017).

3.1 Professionsetik, vidensformer og at beslutte mellem rigtigt og forkert

At træffe beslutning som har indflydelse på andre menneskers liv er særligt gældende i velfærdsprofessionerne for fx sygeplejersker, politi og socialrådgivere. Det er også dem som kaldes "frontlinjemedarbejdere" og som beskrives af Lipsky (2010) som medarbejdere der står i velfærdssamfundets frontlinje. I direkte kontakt med borgerne forvalter de statens lovgivning igennem skønsudøvelse og beslutningstagning og tildeler i sidste ende velfærdsydelser til borgerne. Aadland (2019) fremhæver, at der stilles ekstra store krav til professionsudøvernes etiske adfærd, fordi de skal varetage borgernes velfærd og de er bemyndiget med en vis grad af magt, udlagt til dem fra staten, til at varetage

dette opdrag. En kontrolinstans for at kunne håndtere og forvalte denne uddelegerede magt forsvarligt, er blandt andet den selvjustits der ligger i professionernes etiske grundlag.

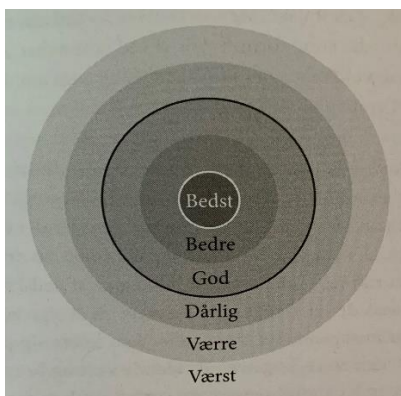
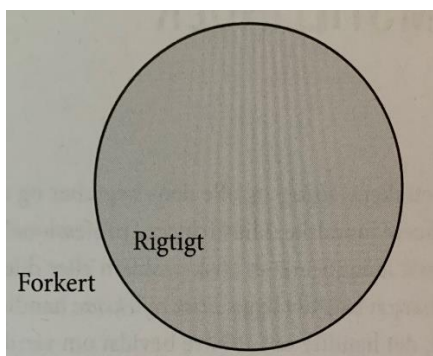
Aadland pointerer, at for at handle etisk godt og rigtigt i professionelle relationer, har man brug for forskellige kundskaber eller vidensformer, hvilket han opstiller som de tre vidensformer: Knowing how, Knowing that og knowing what to do; herunder illustreret:

Vidensform	Type af handling
Færdighedsviden, "Knowing how"	Hvordan en opgave udføres, hvordan man producerer eller skaber noget
Erkendelsesviden og viden om faktiske forhold "Knowing that"	Hvordan noget er og hvordan ting hænger sammen
Moralsk viden, viden om hvad der bør gøres "Knowing what to do/ what ought to be"	Klog og velgennemtænkt handling som giver mening

Figur (Aadland, 2019, s. 29)

Aadland argumenterer for, at det gode skøn og deraf den gode beslutning, hviler på det grundlag, at den professionelle kan benytte alle tre vidensformer. I en praksiskontekst betyder det, at socialrådgiverne dels skal benytte deres viden om hvordan det konkrete arbejde skal udføres, dels have viden om sagens faktiske omstændigheder, hvilket hører med til den del af socialrådgivernes opgaver der hedder "sagsoplysning", altså at indsamle viden om den konkrete sag. Det er derudover generel empirisk viden, om fx anbragte børns behov i form af forskningsviden, teoretisk viden osv. Til sidst er det også viden om, hvordan det vil være moralsk bedst at handle, altså hvad man burde gøre i den konkrete sag.

Aadland illustrerer endvidere hvad der er på spil i en beslutningsproces, som overvejende er centreret omkring forskellen mellem rigtigt og forkert og som fokuserer på ikke at gøre det forkerte. Denne forståelse af beslutningstagning indebærer, at der fx er en tydelig lovgivning der beskriver, hvad der er rigtigt og forkert. I modsætning til dette står en beslutningsproces der i overvejende grad er funderet på etisk refleksion, og hvor der er mere utydelige grænser imellem den bedste beslutning, bedre og god beslutning til dårlig, værre, værst. Nedenfor illustreret med to figurer:

(Aadland, 2019, s. 100-101)

Jeg har valgt at bruge Aadlands fremlæggelse af beslutningstagning i professionerne, fordi jeg mener, at teorien passer godt til at forklare hvad der er på spil i socialrådgivernes beslutningstagning vedrørende samvær. Det er nemlig den manglende tydelighed i lovgivningen omkring samvær, som socialrådgiverne i mine interviews pointerer, gør det endnu mere kompliceret at træffe beslutninger. Der er (undtagen i sager med vold og overgreb mod barnet) ikke noget tydeligt rigtigt og forkert når det handler om, hvor meget samvær et lille barn skal have med sine forældre. Derimod foretager socialrådgiveren en beslutning i et kontinuum af gråzoner.

3.2 Usikkerhed i beslutningen

Munro (2018) beskriver, at det er en realitet i socialt arbejde, at der i beslutningsprocessen uundgåeligt er indlejret en vis grad af usikkerhed, dels fordi det oplysningsgrundlag hvorpå socialrådgiveren baserer sin beslutning kan være behæftet med fejl og fremstillet subjektivt alt efter hvem man indhenter sin oplysninger fra. Dertil kommer, at socialrådgiveren i sin vurdering skal medtage de fremadrettede potentielle risikofaktorer eller begivenheder som kan skade barnet, hvilket igen er med til at øge usikkerheden omkring beslutningen, fordi det beror på forudsigelser omkring fremtiden, som bekendt ingen kan forudsige med særlig stor nøjagtighed.

Omdrejningspunktet for min problemformulering er som bekendt spørgsmålet om, hvad der er på spil i socialrådgivernes beslutningsproces. Det som kondenseringen af mine interviews blandt andet viser er, at socialrådgiverne i en vis udstrækning giver udtryk for, at de oplever at tage beslutninger i et "rum af flere ubekendte faktorer". Altså at de oplever, at der er en vis grad af usikkerhed forbundet med de beslutninger de tager, fordi de ikke kan forudsige hvilke konsekvenser den beslutning de træffer i dag, har over tid, og

flere af dem giver udtryk for at de i sidste ende træffer en beslutning som kan synes mere eller mindre tilfældig.

Munro påpeger, at de professionelles brug af begrebet "uncertainty" i gennem 1990'erne er skiftet til i stedet at blive betegnet som "managing risks", hvilket ifølge Munro bærer en negativ klang af, at der i det uvisse hovedsageligt ligger potentielle negative outcomes, uagtet, at der lige såvel kan være positive outcomes som resultat af usikre beslutninger.

3.3 Magt som forandrende element for socialt arbejde

Nissen, Pringle og Uggerhøj (2017) argumenterer for, at der igennem årene i den danske forskning i socialt arbejde, ikke har været særlig stor interesse for at belyse magtrelationer og de danske udgivelser om magtrelationer i socialt arbejde har haft et udpræget kritisk fokus på magtens indvirken på socialt arbejdes praksis, hvilket fx kommer til udtryk i antologierne "*Det magtfulde møde mellem system og klient*" (Järvinen et al., 2002) og "*At skabe en klient*" (Järvinen og Mik-Meyer, 2003).

Nissen, Pringle og Uggerhøj (2017) hilser det velkomment at der i midt 00'erne er sat fokus på at udrede socialt arbejdes praksis ud fra et kritisk magtanalytisk blik, men problematiserer samtidig, at en sådan kritisk magtanalyse kan skabe en form for resignation blandt socialarbejdere, som med de bedste intentioner har udført deres arbejde og dog alligevel har skabt magtesløshed, overfor de brugere de skulle hjælpe og støtte. Der efterspørges derfor et forskningsrettet blik på, hvorledes magt i relation til socialt arbejde kan forstås produktivt og ikke kun repressivt, altså som katalysator for positiv forandring.

Jeg præsenterer denne diskussion her, fordi jeg mener, at den bidrager til et nyt perspektiv på diskussionen om den ulige magtrelation imellem borger og socialrådgiver og det er dette perspektiv, jeg vil trække på i min analyse af, hvad der er på spil i socialrådgivernes beslutningsproces.

3.4 Bourdieu om felt og doxa

Pierre Bourdieu har ligesom Michel Foucault bidraget til en vidtrækkende og indflydelsesrig teori- og begrebsdefinition om subjekter og staters adfærd og funktion i det postmoderne samfund. Jeg fremlægger her en flig af Bourdieus forskningsfelt, nemlig begreberne felt og doxa, fordi jeg mener de to begreber kan være hjælpsomme for at behandle min empiri.

Bourdieu fremlægger begrebet "Felt" som en samling af relationer eller mikrokosmoser hvori der hersker specifikke regelsæt, værdier og interesser – det som i et felt opfattes som status eller værdifuldt er ikke nødvendigvis det samme som giver status i et andet felt. Doxa er de uskrevne regler, skelen mellem rigtigt og forkert, normalt og unormalt og det som der er enighed om, ofte i usagt og intuitiv form, blandt

aktørerne i feltet, der er værd at bevare og kæmpe for. Felterne udfordres dog konstant at nytillkomne aktører, som ser andre mulige regler, anskuelser af verden og som ønsker at gøre sig gældende i feltet, altså opnå anerkendelse og højne deres sociale kapital. Der foregår således konstant kampe i feltet mellem "de etablerede" og de udfordrende nytillkomne, som handler om hvem der kan definere feltets doxa og dermed definere aktørernes status indenfor feltet. (Järvinen, 2020).

3.5 Tværfagligt samarbejde

I forhold til temaet der vedrører samarbejde mellem sagsbehandlere og familieplejekonsulenter, herunder samarbejde mellem forældre og plejeforældre, har jeg fundet det relevant at benytte den strukturfunktionalistiske professionsteori, hvori professioner opfattes som funktionelle, bidragende til at opretholde stabilitet og ligevægt i samfundet (Ejrnæs, 2021). Familieplejekonsulenterne er konsulenter for plejefamilierne og det blev flere gange i mine interviews med socialrådgiverne nævnt af dem, at det kunne være svært for socialrådgiverne at tyde, om udtalelser fra familieplejekonsulenterne i virkeligheden var et udtryk for plejefamiliernes ønsker og behov mere end en saglig vurdering af barnets behov. Selvom plejefamilierne ikke er professionsprofessionelle, medtager jeg alligevel plejefamilierne som en del af det tværprofessionelle samarbejde, netop fordi de samarbejder tæt med familieplejekonsulenterne og således i praksis indgår i det tværprofessionelle samarbejde.

Grundantagelsen i den strukturfunktionalistiske professionsteori er, at det professionelle arbejde sigter mod at varetage samfundsmæssige nødvendige opgaver, og det tværfaglige arbejdes succes skal måles på, om disse opgaver bliver løst som det var hensigten. Dette leder videre til, at den analyserende iagttagelse kan fokusere på dels funktionaliteten og på dys-funktionaliteten af det arbejde der udføres. Derfor, skriver Ejrnæs (2021), rummer teorien tre fordele:

1. der fokuseres på målene med arbejdet og fokus for det tværfaglige samarbejde skal være, at opfylde målene for indsatsen. Derfor må aktørerne også have fokus på, om de valgte strategier for det tværfaglige samarbejde, fx møder, samtaler, udveksling af oplysninger, tjener til målopfyldelsen af kerneopgaven, eller blot er til for at profilere professionen, vanetænkning eller lignende.
2. Fokus på formål og mål betyder også at det er lettere at definere, om der i det konkrete tværfaglige samarbejde eksisterer flere konkurrerende mål eller interesser, og således sættes fokus på hvorvidt det konkrete samarbejde faktisk er funktionelt eller dysfunktionelt.
3. Det bliver muligt, via en analytisk tilgang, at se utilsigtede bivirkninger af det tværfaglige samarbejde, som er med til at lede arbejdet i en anden eller forkert retning end det oprindelige mål for arbejdet.

Kapitel 4 Analyse

I dette kapitel fremlægger jeg mine to delanalyser, hvor jeg i den første analyse præsenterer de fund i min empiri, som jeg mener, siger noget om socialrådgivernes oplevelse af at træffe beslutning og hvordan de gør det. I anden delanalyse fremlægger jeg en analyse af de udfordringer med at træffe afgørelse, som socialrådgiverne italesætter.

4.1 Delanalyse 1 – Hvordan beslutter socialrådgiverne frekvensen af samvær mellem anbragte småbørn og deres forældre

Det som træder frem i min empiri når jeg spørger socialrådgiverne *hvordan* de træffer afgørelse i sager om samvær mellem småbørn og deres forældre er, at alle svarer, at de indhenter oplysninger om barnet. De svarer, at de ikke kan spørge barnet selv og lægge særlig stor vægt på barnets stemme fordi barnet er for lille til tydeligt at svare, og derfor er det nærliggende at indsamle viden fra de mennesker, der er omkring barnet til daglig og som kan give sagsbehandleren viden om barnets behov. Dette er som oftest plejeforældre, men det kan også være pædagoger og dagplejere, i sjældnere tilfælde læger eller andet sundhedspersonale:

”Louise; og, kan du fortælle lidt om, når du skal træffe afgørelse, hvordan er den proces med at indsamle viden? Altså hvordan finder du ud af hvad du skal beslutte?”

Pia: mm. Ja, jeg prøver lige at tænke på en specifik sag som meget godt kunne give et billede af det. Så er det jo noget med at få talt med de forskellige rundt om barnet, øh, forældrene, barnet selv, og så vil man jo lægge vægt på øh de oplysninger der kommer fra plejefamilien, øh, igennem vores familieplejekonsulent, typisk deres statusrapport.” (Bilag 1, s. 1)

Pia uddyber i citatet nedenunder hvordan hun gør, når det er et lille barn, som ikke tydeligt kan udtrykke egne ønsker:

”Pia: og hvis det er små børn, så er det jo hvad de viser, så bliver det jo straks lidt mere kompliceret kan man sige,

Louise: ja det er det, og hvordan øhm, det der med hvad de viser? Hvordan er det netop du finder ud af det?”

Pia: jamen så er det jo via familieplejen ik, det er jo typisk den, ja jeg orker næsten ikke at sige ordet, for jeg tænker snart vi skal finde på noget andet, men reaktioner efter samvær, ik.” (Bilag 1, s. 3)

4.1.1 oplysninger fra plejeforældrene

Flere af sagsbehandlerne peger på, at de får viden om barnet via udtalelse fra familieplejekonsulenten, som får sin viden om barnet fra plejefamilien, og her bliver det svært for sagsbehandlerne at tyde, om det familieplejekonsulenten udtrykker som barnets behov, i virkeligheden er et udtryk for plejeforældrenes behov. Sagsbehandlerne er derfor opmærksomme på, hvem som skriver rapporterne om barnet, men det betyder ikke, at oplysningerne får mindre betydning for vurderingen, hvilket fremgår af følgende citater fra interviewene med Maria og Bente:

”Sådan som jeg lige tænker det umiddelbart, så har jeg lagt rigtigt meget vægt på de rapporter der er kommet fra familieplejekonsulenten, som siger noget omkring hvordan, hvis nu det har været en plejefamilie, det kunne også være en rapport fra en døgninstitution ik, men fra anbringelsesstedet, i forhold til hvordan det pågældende barn reagerer på samvær, har det før, under og efter samvær.....Min oplevelse er, at familieplejekonsulenterne ligesom læner sig rigtig meget op ad hvad plejeforældrene oplever og ligesom gerne vil tale deres sag lidt. Øh, selvfølgelig også barnets sag, men meget sådan plejefamiliens sag og hvad de ser og oplever, at det her barn har brug for. Så der er i hvertfald et blik for hvem er det der skriver rapporten, øhm, men ikke nødvendigvis at den ene tæller mere end den anden, det har jeg egentlig ikke tænkt.” (bilag 2, s. 3-4)

.....

”Louise: Så de små børn, det der med hvor små de er, hvor skrøbeligt barnet er, hvem beskriver det for dig?

Bente: det vil jo typisk være, hvad hedder det, plejefamilien, men man vil jo også når det er de helt små, så vil man jo også, øh, have noget fra øh, sundhedsvæsenet, i forhold til hvad de har, er det misbrugende forældre, er eller et eller andet ik også, hvis der er noget der ik?, og så får man det selvfølgelig fra plejefamilien og så må man jo sådan, hvad skal man sige, altså det er bedst at have et godt kendskab til den plejefamilie, hvad man jo ikke altid har, men så kan man finde ud af, øh er det deres behov de taler ind i eller er det barnets behov.” (bilag 1, s. 2)

Set i forhold til Aadlands fremlæggelse af vidensformer, viser ovenstående citater, at sagsbehandlerne bliver udfordret i deres beslutningsgrundlag, fordi der er usikkerhed om vidensgrundlaget. Når det drejer

sig om "knowing how" – viden, så ved sagsbehandlerne godt, hvordan de skal håndtere sagen, hvor de skal indsamle oplysninger om barnet og hvordan. Men de bliver udfordret på deres erkendelsesviden, altså "knowing that", fordi de er i tvivl om, hvorvidt deres empiriske vidensgrundlag, altså de faktiske forhold omkring barnets behov som de oplyses om via plejefamilie og familieplejekonsulenter, er troværdigt eller mere et udtryk for plejefamiliens behov.

4.1.2 Lovgivning og skøn

Socialrådgiverne fortæller i interviewene, at de ikke oplever, at de kan bruge lovgivningen som en hjælp til hvad de skal beslutte omkring udmålingen af samvær. Nogen eksempler på dette ses i følgende citater fra Bente og Maria, til spørgsmålet om de kan bruge lovgivningen som hjælp i beslutningsprocessen:

"Bente: altså faktisk ikke mere end i de tilfælde hvor forældre klager. Altså så bruger jeg den i forhold til hvad jeg har lagt vægt på i forhold til lovgivningen ik."

Louise, ja, men du kan ikke bruge den i selve det der, i udmålingen, når du skal finde ud af hvor meget samvær der skal være?

Bente: nej, fordi det der står i lovgivningen, kan jo ikke passe på hvert enkelt barns behov vel, så det er jo vores skøn i forhold til hvad er det barnet har behov for ik?" (Bilag 1, s. 3)

...

"Maria: øhm nej, jeg syntes ikke der er så meget hjælp i lovgivningen og vejledningen, jeg syntes ikke, og det er måske også bare lidt det lovgivningen tit gør, det er at det er jo meget sådan, øhm, ja hvordan skal jeg forklare det, altså alle sager er jo forskellige, alle børn er forskellige og forskellige situationer, der er jo aldrig noget der passer fuldstændig ind i lovgivningen. Så man kan godt komme til at stå i sådan en, ja, så er det sådan en eller anden overordnet beskrivelse at det skal være til barnets bedste, at det må ikke lide unødige belastninger, ja men hvad er så det? Lovgivningen kan godt være en lille smule ukonkret og jeg ved ikke hvordan man skulle gøre det mere konkret, griner- fordi det tror jeg måske ikke man kan, men det er i hvert fald noget af det man godt kan mangle lidt når man sidder med det, øhm" (Bilag 2, s. 6)

Igen ses det, at socialrådgiverne kommer til kort når det gælder vidensformen Knowing that, fordi der ikke er noget specifikt viden at hente i lovgivningen om hvor meget samvær et barn skal have med sine forældre, på nær en minimumsgrænse for samvær mindst hver 4. uge. Socialrådgiverne siger, at det er forskelligt fra barn til barn og at beslutningen baseres på konkrete vurderinger og skøn, og nogle gange oplever socialrådgiverne, at beslutningen bliver meget tilfældig, hvilket fremgår af nedenstående citat af Maria:

"Det var sådan lidt..."hvad syntes jeg" (stikker en finger i luften for at signalerer at man griber ud efter noget tilfældigt), altså det der samvær det var sådan lidt, "hvad syntes jeg?", fordi hvad er forskellen mellem at ses en gang om ugen og en gang hver anden uge eller, må de gå i Tivoli?, og man skal lige pludselig tage stilling til alt muligt i forhold til de der samvær, "hvorfor kan det ikke være hjemme hos mor?" og "hvorfor må onkel ikke være der?" og "hvorfor kan jeg ikke bare hente hende ovre i skolen?" og "hvorfor skal det være plejemor der kører hende hjem?", altså det... det er de der mærkelige små ting de kommer med omkring de der samvær, der syntes jeg ikke man har nogen forudsætninger for at tage stilling til.. øhm. Altså hvordan skal jeg have sådan en eller anden faglig holdning til om, om onkel Martin må komme og være med, altså så bliver det sådan nogen, "jamen mm, jamen syntes børnene det eller er det en som er vigtigt for barnet?"altså hvor alle de der samværsafgørelser hvor man ligesom skal beskrive grunden til ens afgørelse, altså hvorfor er det jeg syntes det, altså det kan godt, det syntes jeg er sidsygt svært- fordi jeg syntes ikke at jeg som uddannet socialrådgiver har nogen forudsætninger for at tage stilling til det." (bilag 2, s. 8)

Ovenstående mener jeg er udtryk for, at socialrådgiverne bliver udfordret i, at der ikke i lovgivningen er noget klart afgrænset "rigtigt" og "forkert" i beslutningen vedrørende samvær. I stedet skal socialrådgiverne, ud fra et individuelt og konkret skøn i hver sag vurdere, hvilken beslutning der vil være den bedste, eller i hvert fald en bedre beslutning end dårlig. Dette kan netop forklares ud fra Aadlands modeller for beslutningstagning, hvor det ses, at der er én type beslutninger som baserer sig på at skelne mellem rigtigt og forkert, og så den anden type beslutninger, som baserer sig på etiske overvejelse om bedst mulige beslutning, i forhold til en række andre mere eller mindre gode beslutninger.

Socialrådgiverne siger selv, at de faktisk ikke har nogen særlige forudsætninger for at vurdere hvad der er bedst for barnet i de her sager, og de siger, at den beslutning de tager, bliver mere eller mindre tilfældig, og bærer præg af, hvad socialrådgiveren syntes er ok eller retfærdigt. Dette kan igen belyses med Aadlands fremlæggelse af de tre vidensformer: Knowing how, knowing that og knowing what to do, og i de tilfælde

hvor socialrådgiverne får til opgave, at træffe beslutninger hvor de ikke oplever at have viden eller kompetencer til at tage den rigtige beslutning, kan det se ud som om, de benytter sig af et slags moralsk kompas for, hvad der er mest ok at gøre – altså bruger den etiske vidensform "Knowing what to do" som pejlemærke for beslutningen. Dette understøttes af en udtalelse fra Bente:

"Nogen gange så ved jeg jo faktisk ikke, jeg kan bare sådan mærke at, at det er kompliceret, jeg har ikke helt overblikket, og handler det om øh nogen ting hos mig, handler det om ting hos forældrene, eller hvor ligger alt det her- der er bare noget der ikke sådan... for som oftest når jeg træffer afgørelse så har jeg en god fornemmelse for jeg ved det er det rigtige at gøre, men i de tilfælde hvor ikke jeg ved, hvor jeg godt kan have sådan en usikkerhed, er det nu det rigtige jeg gør, øh det skal man selvfølgelig altid have på en eller anden måde (usikkerhed, red), men den skal helst ikke vare hele tiden vel, den skal stoppe på et tidspunkt ik, øhm.... Der syntes jeg at det giver god mening at have den på supervision, for der får jeg den ligesom bredt ud og jeg får nogen nye synsvinkler på."

Bente siger i det ovenstående citat, at når hun møder stor tvivl i sine afgørelser, så tager hun sagen med på supervision, hvilket jeg netop mener understreger, at socialrådgiverne søger svar på det rigtige at gøre, ved at sætte deres etiske vidensform "knowing what to do" i spil.

En anden udfordring som påpeges af socialrådgiverne, er når de bliver afkrævet en beslutning, som de ikke mener, at de med deres faglighed har kompetencer til at tage eller ikke har tid til at oplyse i tilstrækkelig grad til at kunne træffe en beslutning. Dette fremgår af citat fra Maria, hvor hun udtrykker at hun i nogle tilfælde bliver afkrævet en hurtig beslutning vedrørende samvær, som hun ikke mener, at hun kan tage med så kort varsel og uden at vide om plejeforældrene kan bakke op om det:

"Ja det er jo det, så må man jo ligesom på en eller anden måde skynde sig at ringe til plejefamilien og være sådan, "nu skal I høre vi har fået det her ønske ind, er det overhovedet noget?" altså og hvis så der sidder nogen rundt om barnet og siger "jamen det er ok at mor hun kommer med til det", eller "det tror jeg at lille Isabella vil blive glad for og det kan vi godt finde ud af", altså så, så er det selvfølgelig lidt nemmere, men hvis jeg oplever en eller anden modstand, så tror jeg jeg har mere tendens til at sige "ikke denne her gang" og så kigger jeg på det til næste gang der er et eller andet arrangement eller næste gang hun skal have samvær og onkel Martin kan komme med. Det har jeg flere gange gjort og sagt "Du er for sent ude, jeg kan ikke nå at kigge på om det giver mening" og så må man sige "men næste gang så får vi kigget på om vi kan lave sådan som hendes ønske nu engang er, ja." (Bilag 2, 9)

I forhold til Munros fremlæggelse af beslutningstagning i sager med udsatte børn og unge, mener jeg, at ovenstående citat også kan forstås ud fra en logik om, at socialrådgiveren har brug for at kunne træffe en sikker beslutning, altså en beslutning som er så lidt risikofyldt som muligt. I ovenstående citat fortolker jeg, at det bliver vigtigt for socialrådgiveren at have plejefamilien med på råd, for at vurdere, hvor risikofyldt det kan være for barnet, at have samvær med den biologiske familie. Hvis ikke socialrådgiveren oplever opbakningen fra plejefamilien, kan det være en strategi fra socialrådgiveren at sige til forældrene, at hun ikke kan nå at sagsoplyse sagen i tilstrækkelig grad til at træffe en beslutning.

4.2 Delanalyse 2 – Hvilke udfordringer oplever sagsbehandlerne og hvordan håndteres de?

I det følgende vil jeg behandle anden del af problemformuleringen, som handler om, hvilke udfordringer socialrådgiverne selv oplever og hvordan de håndterer disse. I afsnittet fremlægger jeg min analyse ud fra de temaer som træder frem i mit empiriske materiale, som socialrådgiverne på forskellige måder udtrykker som udfordringer.

4.2.1 Magt- Hvad er jeg for et menneske der skal bestemme over andre på den måde?

Noget som gik igen i alle mine fem interviews, var socialrådgivernes påpegning af magt som et underliggende vilkår i relationen mellem dem og forældrene, og som de alle mente, er med til at præge beslutningsprocessen omkring samvær. Der er dels de konkrete udtalelser vedrørende magt som socialrådgiverne kom med, og som jeg i dette afsnit vil fremlægge. Derudover kan nogle af de andre udfordringer som socialrådgiverne oplever i forbindelse med fastsættelse af samvær, også forstås ud fra en magtteoretisk vinkel, hvilket jeg redegør for i senere afsnit i analysen.

Et eksempel på en tydelig udtalelse af magtforholdet i relationen mellem socialrådgiver og forældre er nedenstående citat fra interviewet med Bente:

”Altså på en eller anden måde, så øh, så kan jeg jo godt nogle gange føle, at jeg krænker forældrene, fordi jeg imødekommer jo ikke deres ønsker og jeg stiller mig til dommer overfor dem i forhold til, at de ikke er gode nok forældre. Den følelse kan man godt ha, øhm, for de fleste har jo gjort det så godt de kunne, øhm, det har så bare ikke været godt nok til at få deres barn i trivsel kan man sige ik, og så, det er så mig, der har den funktion at fortælle dem det, øh. altså så kan man godt, altså jeg har ikke besvær med at fortælle dem det, for jeg gør det ud fra, syntes jeg selv, saglige argumenter og sådan noget, men man kan jo godt ind i

mellem føle, sådan hvad er jeg for et menneske der skal bestemme over andre på den måde ik.” (bilag 1 s. 6)

I interviewet med Stine, siger hun næsten det samme som Bente, om det med at bestemme over andre:

”Altså jeg tænker sådan på det der med forældrenes øh, altså, position i forhold til at være overladt til, at nogen andre skal bestemme hvor meget de ser deres barn ik? Det er i hvert fald et dilemma, altså, i forhold til menneskesynet på at være, altså, en der ligesom bestemmer at de ikke skal have ret til så meget som de ønsker sig, ik?” (Bilag 4, s. 7)

Stine peger på, at hun på en måde forsøger at give noget omsorg tilbage til forældrene, fordi hun kan se, hvor stor betydning hendes beslutning har for forældrene:

”Ja, jeg tænker også altid ind i hvornår har barnet fødselsdag, hvornår har forældrene fødselsdag altså, når jeg laver en samværsplan, så prøver jeg at tænke ind, at det rammer ind i nogen af de der mærkedatoer for dem, det tænker jeg kan være noget af det, der kan være særligt vigtigt ik?”

Louise: ja, det lyder meget omsorgsfuldt, syntes jeg

Stine: mmm, jeg tænker det er den måde jeg kommer omkring det her med, med at være den der har magten over at beslutte, i så indgribende en ting ik? Og så drage den omsorg, ja, mmm.” (Bilag 4, s. 8)

4.2.2 At blive følelsesmæssigt ramt

Citaterne fra det foregående afsnit leder mig naturligt til at fremlægge citater om de følelsesmæssige udfordringer, som flere af socialrådgiverne også påpeger, er på spil, når de træffer afgørelse. De fastholder at det følelsesmæssige pres de oplever, ikke spiller ind på den endelige afgørelse, men alligevel italesætter de det som en væsentlig faktor i beslutningsprocessen. Bente beskriver at hun bliver ”ramt”:

”Det er svært fordi, det bliver jo også personligt for mig eller rammer mig, fordi at det er jo nogen forældre jeg har arbejdet sammen med længe og som jeg rigtig gerne vil hjælpe på den rigtige måde og barnet skal være i centrum og jeg skal ikke gøre noget forkert i forhold til

at bremse et eller andet udviklingspunkt der, og der er også en plejefamilie der skal tages hensyn til, men det plejefamilien fylder så ikke så meget hos mig, men det kan godt ramme alligevel, for jeg syntes det er også synd for forældrene men barnet kan heller ikke tåle det og har jeg fået de rigtige informationer. Altså der kan være mange ting i spil ik. ?” (bilag 1, s. 7)

I ovenstående citat af Bente, mener jeg, at der er flere ting på spil. Bente beskriver på den ene side, at hun bliver ”ramt” hvilket jeg tolker som følelsesmæssigt ramt. Men hun betoner også den usikkerhed hun har omkring de informationer hun får vedrørende barnet. Hun bliver altså usikker i sin beslutningsproces, fordi hun ikke kan være sikker på sin empiriske viden omkring barnet, hendes ”knowing that”-viden. Samtidig siger Bente, at hun skal passe på barnet- dels ved fortsat at understøtte barnets udvikling, men hun vil også gerne imødekomme forældrenes ønske- men har dog for øje for, om barnet kan ”tåle” det. Citatet taler ind i den beslutningsproces som Munro også omtaler, som værende behæftet med en vis grad af usikkerhed, fordi der er mangelfulde, modsatrettede eller usande oplysninger i sagen, som ellers er de oplysninger som socialrådgiveren skal bygge sin beslutning på. Derudover er der også en usikkerhed om potentielle fremtidige risici for barnet, som socialrådgiveren skal overveje, uden at have nogen sikker viden om disse risici faktisk vil udmønte sig til reelle farer i fremtiden.

En anden som italesætter det at blive ramt på sine følelser, er Kate, hvilket ses i nedenstående citat:

”Men så skulle vi jo træffe en afgørelse om samvær, øh, og det er derfor jeg også sagde det indledningsvist, der er rigtig mange følelser i det, og det er der både for forældrene, det var der for plejefamilien, men det syntes jeg sgu også der var for mig, for jeg syntes sgu et eller andet sted: det er ikke onde forældre, de er bare dårligt begavede og de kan ikke stimulere ham og give ham det han har brug for. Øh, så vi landede faktisk på, at så kom han hjem hver 2. weekend, men det betyder så, at nu bliver vi nødt til at nedsætte det væsentligt. Fordi at han reagerer, han går tilbage i sin udvikling hver gang, så vi skal faktisk drøfte sagen i morgen på fagmøde omkring, hvad skal det så være ik.” (Bilag 5, s. 2)

Kate syntes, det er synd for forældrene og ærgerligt, at de ikke kan klare det samvær, som først var aftalt. Kate siger, at forældrene ikke er onde, men bare dårligt begavede, hvilket jeg mener kan forstås ud fra Foucaults magtbegreb, altså at man ubevidst forsøger at disciplinere borgerne, her forældrene, til at være aktører i eget liv og i dette tilfælde kunne varetage omsorgen og samspillet med deres barn. Men ikke desto mindre må Kate indse, at forældrene ikke kan leve op til den opgave, og Kate og kollegaerne må drøfte hvordan samværet så skal være.

Overordnet mener jeg at kunne argumentere for, at de forskellige citater ovenfor alle betoner det faktum, at der konstanter indlejret magt i alle relationer, både synlige magtstrukturer som socialrådgiverne selv italesætter, men også mere usynlige og ubevidste forhold, som rammer socialrådgiverne, fordi de på den ene side gerne vil hjælpe forældrene og børnene, og på den anden side skal træffe beslutninger, som i sig selv er en udøvelse af magt, og som i nogle tilfælde ikke falder ud til forældrenes fordel.

Stine nævner implicit, at hun ved at udøve magt over forældrene, måske har skubbet dem i retning af at blive mere aktive i deres egen sag:

”Der har været nogen eksempler senere hen hvor jeg tænker at, at øhm, at det har haft en indvirkning på dem i forhold til deres samarbejde ik,? Fordi jeg ligesom, i gåseøjne har straffet dem ik, ved at tage det dyrebareste de har i samværet med deres datter ik. Men jeg tror omvendt også, det har givet dem sådan en gejst i forhold til og virkelig kæmpe for at gøre deres bedste og vise hvad de kan i samværene” (Bilag 4, s. 5)

Af ovenstående citat kan man vælge at udlede at der eksisterer en negativ, repressiv magtrelation imellem socialrådgiver og forældre, men omvendt kan man, som Järvinen argumenterer for, udlede, at magten i dette tilfælde fremtræder som en katalysator for positiv forandring og handling, fordi forældrene i det konkrete tilfælde så ud til at få mere gejst og vilje til at vise deres forældrekompetencer i samværene.

4.2.3 Tværfagligt samarbejde og forskelligt syn på børn og forældre

Jeg vil i det følgende præsentere citater som beskriver nogle af de udfordringer, socialrådgiverne påpegede var til stede i det tværfaglige samarbejde. En udfordring er, at der imellem familieplejekonsulenter og plejefamilier på den ene side, og socialrådgiverne på den anden side, kan være et meget forskelligt syn på børns udvikling og risikofaktorer og også et forskelligt syn på hvilke kompetencer forældrene besidder. Et eksempel på dette, fremgår af følgende citat af Stine:

” Øhm, så er der det der med, hvad kan børn klare og det taler vi også en del om, og der er også nogen divergerende tilgange til det... Det kan være særligt udfordrende i forhold til øhm, familieplejekonsulenterne som, ehm, har et samarbejde med plejefamilien. Plejefamilien er som oftest optaget af at passe på og pakke ind og sådan, drage omsorg og støtte de børn ik,og ligesom beskytte dem mod øh, (smiler) de farlige forældremonstre eller sådan, altså karikeret sagt ik også, æhm, så der syntes jeg godt man kan støde ind i sådan at øhm,...

Louise: at der er lidt forskelligt syn på barnet?

Stine: ja” (Bilag 4, s. 6)

Også i interviewet med Pia fremgår det tydeligt, at hun mener, at der er udfordringer i samarbejdet mellem familieplejekonsulenter og socialrådgivere:

”Ja, altså, man må jo sige, at det tværfaglige samarbejde med familieplejekonsulenterne, så er der i hvert fald, øh, i al den tid jeg har været sagsbehandler et clash imellem de to som egentlig burde være samarbejdspartnere omkring barnet. Jeg syntes det en on-going tematik at det på en eller anden måde bliver så polariseret. Så de kommer til at stå på plejefamiliens oplevelser, øh og meninger og vi på sin side, hvis jeg skal tegne det op, kan komme til at være tilbøjelig til at tage forældrenes synspunkter og bringe dem i spil ik” (Bilag 3, s. 4)

Til spørgsmålet om hvorfor Pia tror det er sådan, svarer hun:

”Jamen manglende øh, manglende fælles foraer for at få talt sammen. ...For få platforme hvor man mødes og faktisk får vist forståelse for hinandens synspunkter eller, udfordre perspektiver og hvad der nu ellers måtte ske i sådan nogen møder, ik. Og så,...vores fortælling om familien, allerede fra dag et er vi jo med til at skabe et narrativ om de forældre, som typisk kan være et meget negativt billede, øhm, syntes jeg, øh, fordi vi jo selvfølgelig har en opgave i at få beskrevet bekymringen og grundlaget og hvad det er plejefamilien skal kunne arbejde i osv ik, øh men, men jeg syntes også nogen gange, at vi får fortalt nogen historier, som bliver så svære at lave om på øh, hvor forældrene bliver gjort farlige eller med dårlige intentioner eller altså puttet i kasser øh, som bare ik er hjælpsomme for børnene altså.” (Bilag 3, s. 4)

Stine og Pia italesætter, at deres erfaring er, at professionelle aktører skaber fortællinger om forældrene som ”monstre”, med dårlige intentioner eller ”farlige”. Dette kan forstås med Bourdieus begreber om felt og doxa, altså at der i det professionelle felt er en særlig doxa, som dikterer hvordan gode forældre bør være, hvilket forældre til anbragte børn kan have meget svært ved at leve op til. I det professionelle felt skabes der således fortællinger om forældrene til de anbragte børn, der understøtter feltets doxa hvilket udelukker forældrene fra at deltage i feltet og således vedligeholdes et stigmatiserende narrativ om forældrene. Pia italesætter dette og påpeger, at man kan ændre praksis for det tværfaglige samarbejde, for at understøtte nogle mere positive narrativer, som kan være med til at berolige plejefamilien i deres

bekymringer omkring samvær, og derved udfordre den herskende doxa i feltet af plejeforældre og familieplejekonsulenter:

”Vi ved jo for fanden, at hvis man er nervøs for at sende et barn – det er jo ligesom med skilsmisseforældre – plejefamilien bliver røvnervøs for, hvad det er man sender barnet hen til, så kan man jo ikke undgå på en eller anden måde at vise det, eller få spurgt ind på nogen måder, der kan skabe bekymring... Så plejefamilien har selvfølgelig også brug for at blive betrygget og blive beroliget og, og vide hvad der sker under samvær for eksempel. Tit tror jeg også det handler om uvidenhed, fordi vi ikke får talt nok om det måske på opfølgingsmødet: ”Jamen hvad laver I så når I er sammen, hvad er rart og hvad øh, får I også læst en bog eller?”” (Bilag 3, s. 11)

Jeg finder det her relevant også at inddrage Ejrnæs’ teori om tværfagligt samarbejde, idet Ejrnæs påpeger vigtigheden i, at det tværfaglige samarbejde netop er funktionelt for kerneopgaven. Det vil sige, at det giver mening, at de professionelle stiller sig selv spørgsmålet, om måden de samarbejder på, er fordrende for at opfylde målet med opgaven? Og heri ligger så næste skridt, nemlig at analysere, hvorvidt der hos de professionelle er forskellige (og modsatrettede) rationaler og interesser, som faktisk modarbejder hinanden og gør samarbejdet dysfunktionelt. At tyde ud fra ovenstående citater, mener jeg at kunne argumentere for, at en udfordring for socialrådgivernes beslutningsproces er de forskellige syn på forældrene som er at finde hos henholdsvis plejeforældre og socialrådgivere.

Følgende citat af Kate, taler også ind i, at hvis det tværfaglige samarbejde bliver styrket, så har det en betydning for det syn som de professionelle, herunder plejeforældrene, har på forældrene:

”Altså i mange af de sager jeg har, der vil plejeforældrene ikke have forældrene hjem. Ja, og det kunne bare være rigtig fint, fordi de fleste børn vil jo gerne vise deres værelse frem og... også det at se, at plejeforældre og far og mor kan faktisk godt sidde og drikke en kop kaffe og snakke helt normalt øh, det syntes jeg godt vi kunne gøre noget mere af.

Louise: og hvordan kunne man arbejde noget mere med det?

Kate: jamen det syntes jeg familieplejekonsulenterne har en opgave i at gøre de her plejeforældre klar til det, øh, fordi de fleste biologiske forældre... de er jo ikke misbrugere alle sammen. Det er jo også hr og fru Danmark som selv har nogen psykiske ting, belastet opvækst, et eller andet øh, hvor jeg tænker de kunne vel godt klare at være der i to timer”
(Bilag 5, s. 7)

Med andre ord, kunne det være gavnligt for udviklingen af samarbejdet og plejefamiliernes syn på forældrene, at udfordre plejefamiliernes doxa, ved for eksempel at skabe nye fortællinger om de biologiske forældre og åbne op for samarbejdsrelationerne og måden at samarbejde på.

Ud over de forskellige syn som henholdsvis socialrådgiverne og plejefamilierne har på de biologiske forældre, er der også i mit empiriske materiale en fremtrædende del der peger på, at de professionelle også ser med forskelligt syn på barnet. Det overvejende børnesyn som socialrådgiverne i mit empiriske materiale udtrykker, mener jeg man kan sammenligne med Schultz Jørgensen fremstilling af et retsligt børnesyn- altså en opfattelse af børn som proaktive deltagere i samfundet med rettigheder (Jørgensen, 2017). De følgende citater er et udtryk for dette, og i interviewet med Pia nævner hun selv den forskel hun syntes der er, på hendes og familieplejekonsulenternes børnesyn, da jeg spørger hende om de har det samme børnesyn:

”Jeg syntes meget det var barnet som offer for sine, øh, sociale problemer, barnet som måske øh lidt diagnostisk, lidt øh ”er der noget med ham?” – syn, overfor mit eget syntes jeg, griner, øhm i forhold til at tænke, børn øh, øh har ret til noget, uanset hvor små eller store de er, har de ret. Det er faktisk min opgave at sikre og kigge på den lange bane også, for lige pludselig kan plejefamilien smutte, altså, øh, og se ham som et barn med kompetencer, altså og se ham nuanceret med det han viser og ikke kun altså. Så nej, det syntes jeg faktisk ikke vi har.”
(Bilag 3, s. 8)

Socialrådgiverne giver generelt udtryk for, at de nok er villige til at se på børnene med flere iboende kompetencer end plejefamilierne gør. Socialrådgiverne opfatter denne forskellige opfattelse af barnet som en udfordring i beslutningsprocessen hvilket giver anledning til diskussioner af hvad barnet kan klare og hvilken betydning det får for barnet på sigt. Nedenstående citat er fra interviewet med Kate, hvor hun mener, at plejeforældrenes og familieplejekonsulentens holdning til barnets samvær med det biologiske netværk har fået for meget vægt i beslutningen:

”Vi har i hvert fald en sag her, hvor der stort set ikke er noget samvær, men der er faktisk noget netværk der godt kunne bruges. Fordi der er jo noget netværk som måske kunne gøre en forskel på sigt for barnet, men det er simpelthen, de er bare cuttet helt af fordi det syntes plejefamilien og familieplejekonsulenten. Og der kan vi godt have et lidt andet syn, når han vokser op, så kunne det godt være godt at han ser nogen, der minder om ham selv, men den er bare blevet lukket.” (Bilag 5, s. 5)

Maria nævner ligeledes et eksempel på en sag hvor der er uenighed blandt de professionelle omkring hvor meget samvær et barn skal have med netværket, og hendes ræsonnement er, at det er et vilkår for de anbragte børn at de har de forældre som de har, men børnene skal sikres en mulighed og en ret til at kende dem, så de selv kan vælge når de bliver større:

”Ja så det er også sådan en svær balancegang, at selvom at de selvfølgelig ikke skal tage skade, så har de også ret til at være sammen med deres mor og far, især når de bliver ældre, og at lære: jamen mor har borderline og det er noget værre rod, men altså det er det barns virkelighed, æh, ja.” (Bilag 2, s. 11)

Kapitel 5 Konklusion

I denne masterafhandling har jeg forsøgt at belyse hvad der er på spil, når socialrådgiverne skal træffe beslutning om samvær med udgangspunkt i problemformuleringen:

Hvad er på spil i socialrådgivernes beslutninger om samvær i anbringelsessager med småbørn?

- Hvordan beslutter socialrådgiveren frekvensen af samvær mellem anbragte småbørn og deres forældre og øvrige biologiske netværk?
- Hvilke udfordringer oplever socialrådgiverne når de skal tage beslutning om samvær?

I **delanalyse 1** har jeg forsøgt at belyse, *hvordan* socialrådgiverne træffer beslutninger og jeg mener at kunne argumentere for, at Aadlands fremstilling af de tre vidensformer, knowing how, knowing that og knowing what to do, kan være med til at belyse hvad der er på spil i beslutningsprocessen.

Helt overordnet kan man sige, at socialrådgiverne søger at oplyse sagen ved at indsamle viden om barnet. Herefter skal socialrådgiverne vurdere sagen og træffe en afgørelse om samvær.

Socialrådgiverne udtaler, at der ikke i lovgivningen er nogen klare pejlemærker for, hvor meget samvær der skal gives, hvorfor jeg mener at kunne konstatere, at lovgivningen ikke i væsentlig grad kan bidrage til socialrådgivernes vidensform "knowing that". Socialrådgivernes beslutningsproces vedrørende samvær kan ifølge Aadland forstås som en udpræget grad af skønsudøvelse, og som en beslutningsproces i en gråzone, som netop lader det være op til socialrådgiveren at bedømme etiske og moralske dilemmaer og i sidste ende træffe den bedste beslutning på det givne tidspunkt.

I beslutningsprocessen benytter socialrådgiverne sig af den viden om barnet, som de kan få fra de voksne, ofte plejefamilierne, som ser barnet til daglig. Men socialrådgiverne er udfordrede i, at de skal træffe beslutninger i en vis grad af usikkerhed omkring det faktiske oplysningsgrundlag og de skal navigere i oplysningers troværdighed samt usikkerhed i forhold til prognoserne for risici for det enkelte barn.

I **delanalyse 2** belyser jeg de udfordringer socialrådgiverne oplever i forbindelse med at træffe beslutning om samvær mellem små børn og deres forældre. De udfordringer som træder tydeligst frem i mit empiriske materiale, er socialrådgivernes oplevelse af at skulle træffe en meget indgribende beslutning overfor forældrene, hvilket de selv italesætter som, at de er i et ulige magtforhold til forældrene, og som påvirker dem. Flere af dem italesætter det som at "blive følelsesmæssigt ramt".

Derudover fremgår det, at socialrådgiverne oplever, at der er divergerende syn hos de professionelle på barnet og på forældrene. Socialrådgiverne ses i mit empiriske materiale selv at fremlægge, at deres børnesyn er anderledes end plejefamiliernes og familieplejekonsulenternes. Med henvisning til Schultz Jørgensens (2017) fremlæggelse af forskellige børnesyn, har jeg argumenteret for, at socialrådgiverne nok i overvejende grad har et retsligt børnesyn, hvor de lægger vægt på barnets ret til at have kendskab til sin familie. Derimod er plejefamilierne, ifølge socialrådgiverne, optagede af at se børnene som ofre for de sociale vilkår omkring dem, og hvordan de bedst kan beskyttes i forhold til forældrenes manglende forældrekompetencer. Som en af socialrådgiverne selv siger, så bliver samtalen imellem de to aktører polariseret.

Det kan konkluderes, at socialrådgiverne oplever det tværfaglige samarbejde som udfordret af de divergerende syn på forældrene og på barnet hvilket påvirker opgaveløsningen og beslutningsprocessen. En anbefaling er derfor, at den socialfaglige ledelse understøtter bedre samarbejde mellem socialrådgiverne, plejefamilierne og familieplejekonsulenterne, på en måde så de forskellige børnesyn kan komme konstruktivt i spil i et funktionelt samarbejde, der kan være med til at understøtte de udviklingspotentialer barnet og forældrene besidder.

Kapitel 6 Perspektivering

Herværende afhandling kan være med til at belyse, hvad der er på spil for socialrådgiverne, når de træffer afgørelse om samvær i de komplekse sager, som anbringelsessager sædvanligvis er.

I afhandlingen fylder socialrådgivernes oplevelse af samarbejdet med plejefamilier en del, og jeg kan konstatere, at samarbejdet med plejefamilier og familieplejekonsulenter, for socialrådgivernes vedkommende, ofte kan virke svært og konfliktfyldt af de grunde som jeg har fremlagt i afhandlingen. Det kunne derfor være interessant at belyse problemstillingen set med plejefamiliernes øjne. Hvad oplever de som udfordrende i forhold til at understøtte deres plejebørns kontakt med deres biologiske forældre? Et andet perspektiv som ville være interessant at belyse yderligere, er plejefamiliernes status delvist som privatpersoner og delvist som udøvende velfærdsprofessionelle. Hvordan håndterer de denne dobbeltrolle og hvilke udfordringer oplever de i forbindelse med deres arbejde?

Et andet perspektiv som melder sig med denne afhandling er, hvorledes forældre og anbragte børn oplever samarbejdet og beslutningsprocessen vedrørende samvær. Det ville derfor være naturligt også at indhente informationer fra dem, for at få flere perspektiver på problemstillingen. Særligt ville deres perspektiv kunne belyse det magtforhold, som socialrådgiverne udtaler er til stede mellem dem og forældrene.

Jeg argumenterer i afhandlingen for, at socialrådgivernes børnesyn er overvejende retsligt, og at deres syn på barnets kontakt med forældrene er præget af, at børnene skal sikres kontakt med deres forældre, således at de har muligheden for selv at sige fra når de bliver større. Men hvad med børnenes ret til IKKE at se deres forældre? Dette perspektiv er indlejret i udspillet til Barnets Lov som forventes at træde i kraft 1. april 2023. Det vil være interessant at se, om socialrådgiverne i fremtiden, når loven er implementeret, i højere grad opfatter barnet som rettighedsindehaver til *ikke* at se sine forældre, end i dag, hvor socialrådgiverne ses at vægte barnets ret til kontakt med forældrene.

I de senere år har der i den brede offentlighed i Danmark været en diskussion omkring forholdene for anbragte børn og unge, og for de børn og unge som ikke anbringes, men som kunne være i målgruppen for anbringelse. Diskussionen er udsprunget af Statsministerens nytårstale i 2020, hvori hun varslede nye tiltag for udsatte børn og unge og et særligt fokus på at flere børn skulle anbringes. Det er derfra, den føromtalte Barnets Lov også udspringer. Jeg håber, at denne afhandling bidrager med et perspektiv på de udfordringer socialrådgiverne oplever i forbindelse med fastsættelse af samvær mellem børn og unge. Diskussionen om hvornår børn og unge skal anbringes kan, i mine øjne, mangle fokus på det faktum, at børnene fortsat har de biologiske forældre, de nu engang har haft fra deres fødsel, også efter de anbringes. Der er derfor

fortsat efter en anbringelse svære dilemmaer og valg der melder sig, når det skal vurderes hvor meget kontakt barnet skal have med sine forældre. En fortløbende kritisk diskussion af praksis blandt fagets praktikere ses derfor helt afgørende for, at socialrådgiverne kan træffe de bedst mulige beslutninger til fordel for de anbragte børn.

Litteraturliste

Aadland, E. (2019): *Etik i professionel praksis*. Dansk Psykologisk Forlag.

Ejrnæs, M. og Svendsen, I.L. (2021): *Tværfaglighed i socialt arbejde*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Ingemann, J. Holm, Kjeldsen, L., Nørup, I, Rasmussen, S. (2020): *Kvalitative undersøgelser i praksis – viden om mennesker og samfund*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Jacobsen, A. F. (2020) Samarbejdet mellem forvaltning, forældre og anbringelsessted. I Jacobsen, A. F. og Hestbæk, A (red.): *Børns rettigheder - i socialfagligt og pædagogisk perspektiv*. København, Akademisk Forlag.

Jensen, B. S. (2014): *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* Aalborg Universitetsforlag. Ph.d. Serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.

Järvinen, M. (2020) Pierre Bourdieu. I Andersen, H. og Kaspersen, L. B. (red.): *Klassisk og moderne samfundsteori*. København, Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, M., Elm Larsen, J. og Mortensen, N. (2015): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus Universitetsforlag.

Jørgensen, P. S. (2017) Den sociale indsats for børn og unge – lever den op til målene? I Guldager, J. og Skytte, M. (Red.): *Socialt Arbejde – teorier og perspektiver*. København, Akademisk Forlag.

Karmsteen, K., Frederiksen, S., Holst Mørch, F. og Hestbæk, A. (2018): *Kontinuitet i anbringelser, Delrapport II, Når forældre og forvaltning mødes*. København, VIVE.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015): *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København, Hans Reitzels Forlag.

Kildedal, K. (2020) Intro i Kvello, Ø.: *Børn i risiko*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Munro, E. (2019): *Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture*. Child and Family Social Work, vol. 24, issue 1.

Nissen, M. A., Pringle, K. og Uggerhøj, L. (2017): *Magt og forandring i socialt arbejde*. København, Akademisk Forlag.

Lipsky, M. (2010): *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services*. New York, Russell Sage Foundation

Regeringen (2011): *Håndbog om Barnets Reform*. Odense, Servicestyrelsen.

Sen, R. og Broadhurst, K. (2011): *Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: a research review*. Child and Family Social Work, Vol. 16.

Villadsen, K. (2020) Michel Foucault. I Andersen, H. og Kaspersen, L. B. (red.): *Klassisk og moderne samfundsteori*. København, Hans Reitzels Forlag

Lovgivning:

Lov om social service nr. 573 af 24. juni 2005, Jf. lovbekendtgørelse nr. 170 af 24. januar 2022

Danmarks Statistik:

Antal anbragte 0-5 årige: <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>

Antal anbragte 0-5 årige i plejefamilier: <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>